

Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ile Etkili İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Analyzing the Relationship Between Teachers' Personality Traits and Effective Communication Skills

Yasemin Ünsal², Neslin İhtiyaroğlu³

Makale Hakkında

Gönd. Tarihi: 11.08.2021
Kabul Tarihi: 23.05.2021
Yayın Tarihi: 01.05.2022

Anahtar Kelimeler

Etkili iletişim becerileri,
kişilik özellikleri,
öğretmen.

Key Word

Effective communication
skills,
personality traits,
teacher.

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin kişilik özelliklerinin etkili iletişim becerileri üzerindeki yordama rolünü incelemektir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada veriler, “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ve “Etkili İletişim Becerileri Ölçeği” ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde parametrik testlerden t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon ve çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki en yüksek ilişkilerin dışadönüklük ile empati, deneyime açıklık ile kendini tanıma-kendini açma ve yumuşak başlılık ile ben dilini kullanma düzeyleri arasında olduğu görülmüştür. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre ise, duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık değişkenlerinin öğretmenlerin etkili iletişim becerilerinin %48 oranında anlamlı birer yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonunda, öğretmenlerin olumlu kişilik özelliklerinin geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Abstract

The purpose of this study was to investigate the predictive role of teachers' personality traits on effective communication skills. In this research, using the relational screening model, the data were obtained with the Adjectives Based Personality Test and Effective Communication Skills Scale. Data were analyzed by using the t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), correlation and multiple regression analysis. According to the results of the correlation analysis, it was found that the highest relationships between personality traits and effective communication skills were between levels of extraversion and empathy; openness to experience and self-recognition/self-disclosure; mildness and I-language. According to the results of multiple regression analysis, the variables of emotional instability / neurotism, extraversion, openness to experience, and mildness were significant predictors of effective communication skills of teachers. At the end of the research, suggestions for the development of positive personality traits of teachers were presented.

Atf için: For Citation

Ünsal, Y. & İhtiyaroğlu, N. (2022). Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education]*, 9(1), 98-109. DOI: 10.21666/muefd.779129

Eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerde üst düzey kazanım sağlama hedefini etkileyen; öğretmenin niteliği, okulun fiziki yeterliliği, eğitim programları, öğrencinin ve öğretmenin bireysel farklılıkları gibi birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin dikkate alınması, süreçte başarının artmasını sağlamakta, göz ardı edilmesi ise sürecin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı, öğrencilerde üst düzey kazanım elde etmeyi hedefleyen okulun iç çevresindeki tüm paydaşlar, bu faktörlerin etkilerini algılamalı ve bu algıdan hareketle davranışlar geliştirmelidir.

¹ Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazar tarafından hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

² MEB- Şehit Ramazan Avcı Ortaokulu, ysmnunsal@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-6072-8680

³ Kırıkkale Üniv.- Eğitim Yön. Anabilim Dalı, neslinihtiyaroglu@kku.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-3872-0922

Bireysel farklılıklar, öğrenme sürecine etki eden en önemli faktörlerden biridir. Bireysel farklılıklar, öğrencilerle iletişim kurarken ve öğrenci davranışlarını istedik yönde değiştirirken üzerinde önemle durulması gereken bir değişkendir. Çünkü öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması, öğrencilerde hem akademik hem de sosyal açıdan pozitif bir etki oluşturmaktadır (Gökçe, 2003). Öğrencilerin bireysel farklılıklarının yanında aynı ortamda yer alan ve eğitim öğretim sürecinin en önemli yapı taşlarından biri olan öğretmenlerin bireysel farklılıklarından biri olan kişilik özelliklerinin de dikkate alınmasının, öğrencilerde istedik davranış değişikliği oluşturma sürecinde önemli olduğu düşünülmektedir.

İnsanın kendini tanıma ve anlama isteği, tarihi süreç içerisinde bazen yazarların eserlerinde insani özellikleri betimlemesiyle, bazen sanatçıların yapıtlarında, bazen de içinde bulunduğu kültürü nesilden nesile aktarmasıyla gün yüzüne çıkmıştır. Bu çalışmalar insanın kendini ve diğerlerini tanıma ve anlama arayışına temel oluşturabilecek görüşlere kaynaklık etmiştir (Erkal, 2004). Örgütsel bağlamda insanı tanımaya yönelik adımlar ilk olarak Neoklasik örgüt yapısıyla başlamıştır. Son yıllarda örgütteki tüm unsurlarla kişilik kavramının doğrudan ilişkisini ortaya koyan çalışmaların artmasıyla kişilik kavramı daha çok önem kazanmaya başlamıştır (Zel, 2011).

Kişiliğin psikolojide sıklıkla kullanılan bir kavram olmasından dolayı birden çok tanımlaması yapılmıştır. Tanımlamaların çokluğu, kafa karıştırıcı olmaktan ziyade psikoloji bilimi için zenginleştirici bir durum olmuştur. Kişilik, bireyi diğer bireylerden farklı kılan, davranışları arasında bütünlük gösteren, kişinin kendi iç dünyası ve dış dünyası ile kurduğu bir anlaşma biçimi (Cüceloğlu, 2019), bireyin özgür iradesine dayanan davranış tarzları (Burger, 2006), bireyin hayatı boyunca elde ettiği ve gözlenmesi mümkün olan tekrarlanmış davranış kalıpları (Zel, 2011) ve kişiye özgü bedensel ve psikolojik özelliklerin toplamı (TDK, 2020) olarak tanımlanmıştır.

Kişilik, birden çok unsurun bütünleşmesiyle oluşmuş bir kavramdır ve bu unsurlar, üç ana başlıkta açıklanmıştır (Eroğlu, 1995). Bunlar, karakter, mizaç ve yetenektir. Karakter, kişiliğin sosyal ve ahlaki yönüdür ve çocukluk döneminden itibaren gelişir. Çoğu zaman kişilik yerine kullanılsa da kişilik karakteri de kapsayan daha geniş bir kavramdır. Mizaç; bireyin duygusal yönüdür, bireye ait temel ve ayırt edici özelliklerdir. Birey mizacının bir kısmını kalıtım yoluyla bir kısmını öğrenme yoluyla elde eder. Yetenek ise kişiliğin biçimlenmesinde önemli bir rol oynayan bedensel ve zihinsel özelliklerdir.

Kişilik psikolojisi, insanların kendine özgü yönlerini -emsalsizliğini- ve diğer insanlarla olan ortak yönlerini -benzerlikleri- inceler (Erkal, 2004). Kişiliğin doğasına ilişkin farklı görüşleri benimseyen kişilik psikolojisi kuramcıları benimsedikleri görüşler doğrultusunda kendi kuramlarını geliştirmiştir. Bu kuramlardan biri Ayırıcı Özellik Kuramı'dır. Ayırıcı Özellik Kuramı, kişilik özelliklerinin bir sentezidir ve bu özellikleri zıt sıfatlar halinde ifade etmektedir. Bu konuda çalışan psikologlar kişiliğin ölçümü için, belirlenen zıt sıfatlardan oluşan ölçekler geliştirmişler ve ölçek sonuçlarına göre kişilik profili çıkartmışlardır (Cüceloğlu, 2019). Gordon Allport'un çalışmaları ile başlayan Ayırıcı Özellik Kuramı, Costa ve McCrae'nin katkılarıyla gelişme kaydetmiştir. Bu gelişme sonucu ortaya "Beş Faktör Kişilik Modeli" çıkmıştır. Modelde yer alan kişilik özellikleri evrensel bir nitelik taşıdığından dolayı tüm insanlar için ortak bir şema oluşturmaktadır. Faktör analizi tekniği ile belirlenen kişilik özellikleri beş temel boyuta indirgenmiştir (Gençtanırım-Kurt & Çetinkaya-Yıldız, 2019). Bu modelde yer alan boyutlar, dışadönük kişilik, içekapanık kişilik, duygusal denge/duygusal istikrar, uyumluluk ve sorumluluktur (Costa & McCrae, 1995).

İnsanların duygu, düşünce, yetenek, ilgi, tutum ve davranışları kişiliği oluşturan temel öğelerdir ve bu öğelerin diğer bireylerle olan ilişkilerde dışa yansımaları iletişim alışkanlıkları ve çevreyle olan uyumla sağlanır (Köknel, 1985). Koçyiğit'e (2018) göre, insanların birbiriyle iletişim kurmasındaki temel gaye etkilemek, etkilenmek ve anlaşılmasıdır. İletişimi tanımlamaya yönelik yapılan araştırmalarda sözcüğün birçok tanımına ulaşılmıştır (Zıllıoğlu, 2018). İletişim, iki insanın birbirinin farkına vardığı anda başlayan anlam alışverişi (Cüceloğlu, 2020), kişiler arasında önceden oluşturulmuş ortak simgeler yoluyla duygu, düşünce ve bilgilerin iletilmesi (Zıllıoğlu, 2018), kaynağın mesajı hedefe ulaştırması (Tutar, Yılmaz & Eroğlu, 2014) olarak tanımlanmıştır.

İnsanın iletişim kurma isteği onun doğuştan gelen bir özelliğidir. Çünkü gündelik yaşantısını sürdürmek isteyen insanın diğer insanlarla iletişim kurmaya ve iş birliğine ihtiyacı vardır (Işık, 2018). Bu açıdan bakıldığında iletişimin hem bireysel hem de toplumsal bir yönü vardır. Bireyler kişiliklerini iletişim alışkanlıklarıyla sergilerler. Kişinin kendini gerçekleştirme çevresiyle kuracağı iletişime bağlıdır (Çalışkan, Karadağ & Çalışkan, 2006). Etkili iletişim kurabilen insanların sorunlarını daha rahat çözebildiği ve mesleki başarıları daha hızlı elde edebildiği gözlemlenmiştir (Işık, 2018). İletişim,

toplumsal yönünün yanı sıra hem ekonomik hem eğitimsel hem de teknolojik bir güç olarak atfedilmektedir (Usluata, 1996).

Eğitimin, öğrencilerin davranışlarında istenilen yönde değişim sağlama süreci (Ertürk, 2016) olduğu düşünüldüğünde; bu süreçteki en önemli unsurlardan biri öğretmen ve öğrenci arasında kurulacak iletişimdir. Öğretmenlerin iletişim becerisi öğrencilerin kişilik gelişimlerine ve çevresiyle sağlıklı iletişim kurmalarına önemli katkılar sağlamaktadır (Koçyiğit, 2018). İletişim sürecinin ögesi olan kaynağın etkili bir iletişim için taşıması gereken unsurlar arasında kaynağın güvenilir olması, saygın olması, sevilen ve beğenilen biri olması, tanınır olması ve empati yeteneğine sahip olması gibi özellikler sıralanmaktadır (Koçyiğit, 2018). Bu unsurlara bakıldığında öğretmenlerin kişilik özelliklerinin önemi anlaşılmaktadır. Kişilik özellikleri ile bireyin iletişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, içedönük kişilik yapısının kendi kendine iletişim ile kitle iletişimi tercih ettiği, dışadönük kişilik yapısının ise kişiler arası iletişimi tercih ettiği (Hazar, 2006); iletişim becerilerinin empati, saydamlık, eşitlik, etkililik ve yeterlilik düzeyleri ile kişilik özelliklerinin başatlık, şefkat gösterme, duyguları anlama, öz güven, kişisel uyum, kişisel doyum düzeyleri arasında bir ilişki olduğu (Levent, 2011); iyimserlik ve kötümserlik kişilik özellikleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Doğan, 2019); kişilik özelliklerinde ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme kaygısı ve kişisel başarı düzeyleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu (Tokmak, Turgut & Öktem, 2012) görülmüştür.

Bireylerin birbirinden farklı kişilik özelliklerine sahip olması onların örgüt içindeki davranışlarını etkilemektedir. Örgütlerde bireylerin davranışlarının anlaşılması ve muhtemel tepkilerinin kestirilebilmesi için davranışların arkasında yatan kişilik özelliklerinin tahlil edilmesi gerekmektedir (Robbins, 2012). Bireylere kişilik özelliklerine uygun görevler verildiğinde örgüt içindeki verimlilik artırılmış olmaktadır (Eren, 2017). Bir eğitim örgütü olan okul kapsamında bu durum ele alındığında öğretmenlerin kişilik özelliklerinin öğretmenlik mesleğinin nitelikleriyle örtüşmesi, eğitim-öğretim sürecinin etkililiği ve verimliliği açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlik mesleğinin nihai sonucu diğer mesleklerde olduğu gibi ürün ya da çıktı odaklı değildir. Öğretmen karakteri işleyendir; bireyler de nesiller de onun eseridir (Topçu, 2017). Öğretmenlerin böyle bir sorumluluğunun olması nedeniyle, kişiliklerinin de bu mesleğe uyumlu olması çok daha önemli hale gelmektedir. Öğretmenin kişiliğini sınıf ortamına yansıtması, etkileşim ve iletişim süreçleriyle gerçekleşir. Bu noktada kişilik özelliklerinin iletişim becerileriyle ilişkisinin ortaya konulması, öğretmenlerin sınıf ortamında daha etkili ve verimli olmasını sağlamak ve bu olumlu katkının etkisiyle öğrenme süreçlerinde üst düzey kazanım oluşturmak açısından oldukça önemli görülmektedir.

Bu araştırmada, ortaokulda görev yapan öğretmenlerin kişilik özelliklerine göre etkili iletişim becerileri düzeylerinin yordanması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin, kişilik özelliklerinin ve etkili iletişim becerilerinin düzeyi nedir?
2. Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve etkili iletişim becerileri, cinsiyete, eğitim durumuna, yaşa ve öğretmenlikteki kıdem yılına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Öğretmenlerin kişilik özellikleri, etkili iletişim becerilerinin anlamlı birer yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada, ilişki tarama modeli kullanılmıştır. İlişki tarama modeli, birden fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve derecesini belirlemeye yönelik geliştirilmiş bir tarama modelidir (Karasar, 2020).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Ankara ilinin 5 ilçesinde (Altındağ, Çankaya, Keçiören, Yenimahalle ve Pursaklar) bulunan resmi ortaokullarda 2018-2019 eğitim öğretim yılında görev yapan 16.210 öğretmen oluşturmaktadır. Çıngı (2009), 10.000-16.000 büyüklüğe sahip evrenlerden $\alpha=0.05$, ± 0.05 örneklem hatası, $p=0.3$, $q=0.7$ değerleri çerçevesinde 381 örneklem sayısının yeterli olacağını vurgulamıştır. Araştırmanın örneklemini belirtilen ilçelerdeki okullarda uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 399 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Katılımcı Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

	Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kadın	215	53.9
	Erkek	184	46.1
Eğitim Durumu	Lisans	278	69.7
	Yüksek Lisans	109	27.3
	Doktora	7	1.8
Yaş	20-25	63	15.8
	26-30	136	34.1
	31-35	79	19.8
	36-40	48	12.0
	41-45	30	7.5
	46-50	27	6.8
	51-55	10	2.50
	56 ve üzeri	6	1.5
	Mesleki Kıdem	1-5 yıl	186
6-10 yıl		75	18.8
11-15 yıl		53	13.3
16-20 yıl		36	9.0
21-25 yıl		24	6.0
25 yıl ve üzeri		24	6.0

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından geliştirilen Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Buluş, Atan ve Erten-Sarıkaya (2017) tarafından geliştirilen Etkili İletişim Becerileri Ölçeği ile toplanmıştır. Bu araştırma için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 09.06.2020 tarihinde gerçekleştirilen 03 numaralı oturumda etik kurul izni alınmıştır.

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi-SDKT: Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm (7 madde), Dışadönüklük (9 madde), Deneyime Açıklık (8 madde), Yumuşak Başlılık (9 madde) ve Sorumluluk (7 madde) olmak üzere beş boyuttan ve 40 maddeden oluşan 7'li likert tipi bir ölçektir. Duygusal dengesizlik/nevrotizm boyutu sinirli, sabırsız, tedirgin, tutarsız, karamsar vb. kişilik özelliklerini; dışadönüklük boyutu sosyal, atak, canlı, delidolu, neşeli vb. kişilik özelliklerini; deneyime açıklık boyutu sanata ilgili, hayal gücü kuvvetli, yeni ilişkilere açık, meraklı vb. kişilik özelliklerini; yumuşak başlılık boyutu affedici, yardımsever, işbirlikçi, alçakgönüllü vb. kişilik özelliklerini; sorumluluk boyutu düzenli, sorumluluk sahibi, hırslı, dikkatli vb. kişilik özelliklerini içermektedir. Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından yapılan geçerlik-güvenirlik analizlerinde ölçekteki maddelerin faktör yükleri .36 ile .86 arasında değişmektedir. Madde korelasyon katsayıları ise .26 ve .79 arasında değişmektedir. Bu çalışmada ölçeğin boyutları için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları; duygusal dengesizlik/nevrotizm için .71, dışadönüklük için .84, deneyime açıklık için .72, yumuşak başlılık için .74 ve sorumluluk için .70 olarak bulunmuştur.

Etkili İletişim Becerileri Ölçeği: Ego Geliştirici Dil (6 madde), Etkin Dinleme (8 madde), Kendini Tanıma-Kendini Açma (5 madde), Empati (8 madde) ve Ben Dilini Kullanma (7 madde) olmak üzere beş boyuttan ve 34 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ego geliştirici dil boyutu insanlarla konuşurken onları incitmeden konuşmayı, olumlu özellikleri vurgulamayı, kişiliği ve benliği hedef almadan konuşmayı; etkin dinleme boyutu iletişim kurarken göz teması kurmayı, karşıdakini anladığını gösteren iletiler vermeyi, karşıdakinin beden diline ve yüz ifadesine dikkat etmeyi, söylenenlerin arkasındaki duyguları anlamayı; kendini tanıma-kendini açma boyutu kendi duygu ve düşüncelerini iyi analiz edebilme ve rahatlıkla ifade edebilmeyi; empati boyutu insanların karşıdakinin duygu, düşünce ve bakış açılarını yargılamadan doğru bir şekilde anlayabilmeyi; ben dilini kullanma boyutu karşıdakini suçlayıcı bir dille uyarmama, hissedilen duyguları yansıtabilme ve karşıdaki bireyin kişiliğine saygı duymayı ifade etmektedir. Buluş, Atan ve Erten-Sarıkaya (2017) tarafından yapılan geçerlik-güvenirlik analizlerinde ölçekteki maddelerin faktör yükleri .40 ile .80 arasında değişmektedir. Madde korelasyon katsayıları ise .32 ile .60 arasında değişmektedir. Bu çalışmada ölçeğin boyutları için hesaplanan iç

tutarlılık katsayıları; egoyu geliştirici dil için .92, etkin dinleme için .96, kendini tanıma-kendini açma için .71, empati için .96 ve ben dilini kullanma için .70 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Yapılan normallik analizi sonucunda verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri -2 ve +2 aralığında olduğundan verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett 2011). Bu nedenle uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler parametrik testlerden t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon ve regresyon analizleri ile SPSS 22 paket programı kullanılarak test edilmiştir. Bu araştırmada, t-testi ile öğretmenlerin kişilik özellikleri ve etkili iletişim becerileri ile cinsiyet arasındaki ilişki; tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile öğretmenlerin kişilik özellikleri ve etkili iletişim becerileri ile eğitim durumu, yaş ve kıdem arasındaki ilişki tespit edilmiştir. Korelasyon analizi ile öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkinin derecesi ve yönü ortaya konmuştur. Regresyon analizi ile de öğretmenlerin kişilik özelliklerinin etkili iletişim becerilerini yordama düzeyleri belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular bu bölümde sunulmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin kişilik özellikleri ve etkili iletişim becerileri düzeylerinin cinsiyet, eğitim durumu, yaş ve kıdem faktörüne göre farklarına yönelik bulgulara, ikinci bölümde öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkilere yönelik bulgulara ve üçüncü bölümde öğretmenlerin kişilik özelliklerinin etkili iletişim becerilerini yordamasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Değişkenlerin Cinsiyet, Eğitim Durumu, Yaş ve Kıdem Faktörleri ile İlişisine Yönelik Bulgular

Tablo 2’de öğretmenlerin kişilik özelliklerinin ve etkili iletişim becerilerinin cinsiyet değişkenine göre farkını gösteren t-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2

Cinsiyete İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	p
Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm	Kadın	215	3.15	1.01	-5.03	.84
	Erkek	184	2.65	0.95	-5.00	
Dışadönüklük	Kadın	215	5.59	1.08	-5.56	.42
	Erkek	184	5.54	0.99	-5.55	
Deneyime Açıklık	Kadın	215	5.78	0.87	2.64	.04*
	Erkek	184	5.99	0.71	2.60	
Yumuşak Başlılık	Kadın	215	5.89	0.74	1.03	.02*
	Erkek	184	5.97	0.83	1.02	
Sorumluluk	Kadın	215	5.72	0.89	2.27	.09
	Erkek	184	5.91	0.79	2.24	
Egoyu Geliştirici Dil	Kadın	215	4.00	0.80	-0.23	.57
	Erkek	184	3.98	0.83	-0.23	
Etkin Dinleme	Kadın	215	4.36	0.78	-1.82	.04*
	Erkek	184	4.20	0.90	-1.84	
Kendini Tanıma- Kendini Açma	Kadın	215	3.89	0.76	0.25	.71
	Erkek	184	3.91	0.73	0.25	
Empati	Kadın	215	4.09	0.79	-0.90	.63
	Erkek	184	4.02	0.84	-0.91	
Ben Dilini Kullanma	Kadın	215	3.77	0.54	-1.16	.40
	Erkek	184	3.71	0.57	-1.72	

Öğretmenlerin duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, sorumluluk, egoyu geliştirici dil, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dilini kullanma düzeyleri cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık ($p>0.05$) göstermemektedir. Buna karşın, öğretmenlerin deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve etkin dinleme düzeyleri cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Tablo 3’te öğretmenlerin kişilik özelliklerinin ve etkili iletişim becerilerinin eğitim durumu değişkenine göre farkını gösteren ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 3

Değişkenlerin Eğitim Durumu Faktörü ile İlişisini Gösteren ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Lisans (278)		Yüksek Lisans (109)		Doktora (7)		F	P	Sig. Dif.
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S			
Duygusal Den./Nev.	2.97	1.02	2.80	0.98	3.16	0.84	0.82	.48	-
Dışadönüklük	5.51	1.04	5.72	0.99	5.60	0.88	1.09	.35	-
Deneyime Açıklık	5.84	0.81	6.03	0.73	5.60	0.70	1.81	.14	-
Yumuşak Başlılık	5.94	0.80	5.94	0.70	5.96	0.65	0.76	.51	-
Sorumluluk	5.75	0.89	5.98	0.70	5.75	0.44	1.91	.12	-
Egoyu Geliştirici Dil	4.03	0.77	3.94	0.88	3.52	1.20	1.16	.32	-
Etkin Dinleme	4.33	0.73	4.23	1.02	3.73	1.15	1.64	.17	-
Ken. Tan.-Ken. Aç.	3.86	0.76	4.03	0.72	3.77	0.68	1.40	.24	-
Empati	4.09	0.77	4.03	0.89	3.46	1.03	1.50	.21	-
Ben Dilini Kullanma	3.73	0.55	3.81	0.55	3.38	0.55	1.68	.16	-

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin kişilik özelliklerinin duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin; etkili iletişim becerilerinde ise egoyu geliştirici dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dilini kullanma düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı ($p>0.05$) görülmektedir. Tablo 4'te öğretmenlerin kişilik özelliklerinin ve etkili iletişim becerilerinin yaş faktörü değişkenine göre farkını gösteren ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 4

Değişkenlerin Yaş Faktörü ile İlişisini Gösteren ANOVA Sonuçları

Boyutlar	20-25 (63)		26-30 (136)		31-35 (79)		36-40 (48)		41-45 (30)		46-50 (27)		51-55 (10)		56+ (6)		F	p	Sig. Dif.
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S					
Duy. D./Nev.	3.07	0.92	2.98	1.02	2.86	1.02	2.80	1.02	2.75	1.03	3.05	1.14	2.72	1.03	2.16	0.73	1.12	.34	-
Dışadönüklük	5.77	0.97	5.72	0.97	5.44	1.02	5.41	1.15	5.57	1.02	5.03	1.16	4.96	1.15	6.25	1.04	3.03	.00*	2-6
Den. Açıklık	5.85	0.67	5.87	0.75	5.87	0.79	5.92	0.85	6.11	0.64	5.73	1.23	5.26	1.12	6.47	0.39	1.82	.08	-
Yumuşak Bş.	5.87	0.76	5.98	0.71	5.93	0.76	5.94	0.85	5.86	0.87	5.93	1.05	5.67	1.14	6.25	0.69	0.42	.88	-
Sorumluluk	5.84	0.70	5.73	0.85	5.84	0.95	5.83	0.83	5.89	0.87	6.02	0.80	5.44	1.15	6.00	0.47	0.80	.58	-
Ego. Gel. Dil	3.99	0.70	3.98	0.87	3.91	0.84	3.93	0.88	4.17	0.74	4.12	0.77	4.36	0.71	4.05	0.51	0.75	.62	-
Etkin Din.	4.36	0.73	4.30	0.87	4.14	0.94	4.21	0.94	4.37	0.67	4.25	0.72	4.70	0.39	4.64	0.50	1.02	.41	-
Ken.T.-Açma	3.65	0.67	4.00	0.74	3.87	0.81	3.87	0.74	3.94	0.75	3.90	0.65	4.16	0.88	4.36	0.58	1.91	.06	-
Empati	4.10	0.77	4.05	0.85	3.96	0.85	3.98	0.87	4.25	0.71	4.09	0.70	4.41	0.72	4.16	0.28	0.78	.60	-
Ben Dil. Kul.	3.67	0.51	3.77	0.54	3.69	0.59	3.73	0.59	3.81	0.58	3.72	0.53	3.89	0.50	4.14	0.38	0.87	.52	-

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin kişilik özelliklerinin duygusal dengesizlik/nevrotizm, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin; etkili iletişim becerilerinde ise egoyu geliştirici dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dilini kullanma düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı ($p>0.05$) görülmektedir. Öte yandan öğretmenlerin kişilik özelliklerinin dışadönüklük düzeyi yaş bakımından anlamlı bir farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre dışadönüklük düzeyinde bu farkın 26-30 ile 46-50 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. 26-30 yaş grubunun ($\bar{X}=5.72$) ortalaması 46-50 yaş grubunun ($\bar{X}=5.03$) ortalamasından daha yüksektir. Tablo 5'te öğretmenlerin kişilik özelliklerinin ve etkili iletişim becerilerinin kıdem faktörü değişkenine göre farkını gösteren ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 5

Değişkenlerin Kıdem Faktörü ile İlişisini Gösteren ANOVA Sonuçları

Boyutlar	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		25+		F	P	Sig. Dif.
	(186)	(75)	(53)	(36)	(24)	(24)	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S			
Duy. Den./Nevrotizm	3.01	0.98	2.85	1.02	2.92	1.04	2.69	1.04	2.79	1.05	2.80	1.10	0.87	.49	-
Dışadönüklük	5.61	1.01	5.72	0.97	5.43	1.12	5.48	1.11	5.48	1.11	5.43	0.90	0.92	.46	-
Deneyime Açıklık	5.86	0.70	5.87	0.81	5.89	0.87	5.95	0.81	6.12	1.00	5.67	1.17	0.81	.54	-
Yumuşak Başlılık	5.91	0.71	5.98	0.75	5.92	0.86	5.94	0.89	6.02	0.86	5.80	1.12	0.27	.92	-
Sorumluluk	5.77	0.85	5.83	0.79	5.79	0.87	5.97	0.77	5.90	0.95	5.80	0.99	0.37	.86	-
Egoyu Geliştirici Dil	3.92	0.80	4.08	0.82	3.82	0.95	4.16	0.70	4.29	0.70	4.14	0.73	1.99	.04*	1-5
Etkin Dinleme	4.27	0.85	4.30	0.86	4.09	0.95	4.36	0.71	4.44	0.67	4.53	0.61	1.16	.32	-
Kendini Tan.-Açma	3.87	0.73	3.89	0.79	3.92	0.84	3.87	0.66	4.09	0.74	3.97	0.75	0.40	.84	-
Empati	4.04	0.80	4.06	0.87	3.83	0.92	4.27	0.70	4.28	0.60	4.20	0.69	1.88	.04*	1-5
Ben Dilini Kullanma	3.71	0.52	3.78	0.59	3.63	0.56	3.84	0.63	3.85	0.45	3.86	0.55	1.28	.26	-

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin kişilik özelliklerinin duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin; etkili iletişim becerilerinde ise etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma ve ben dilini kullanma düzeylerinin kıdem değişkenine göre farklılaşmadığı ($p>0.05$) görülmektedir. Öte yandan öğretmenlerin etkili iletişim becerilerinin egoyu geliştirici dil ve empati düzeyleri kıdem bakımından anlamlı bir farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre egoyu geliştirici dil ve empati düzeyinde bu farkın 1-5 yıl ve 21-25 yıl arasında olduğu saptanmıştır. Egoyu geliştirici dil düzeyinde 21-25 yılın ($\bar{X}=4.29$) ortalaması 1-5 yılın ($\bar{X}=3.92$) ortalamasından daha yüksektir. Empati düzeyinde de 21-25 yılın ($\bar{X}=4.28$) ortalaması 1-5 yılın ($\bar{X}=4.04$) ortalamasından daha yüksektir.

Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ile Etkili İletişim Becerileri Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkileri ölçmeye yönelik yapılan korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ile Etkili İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Egoyu Geliştirici Dil	1									
2. Etkin Dinleme	.76**	1								
3. Kendini Tanıma-Kendini Açma	.38**	.49**	1							
4. Empati	.76**	.78**	.48**	1						
5. Ben Dilini Kullanma	.60**	.54**	.49**	.54**	1					
6. Duy. Dengesizlik/Nevrotizm	-.27**	-.21**	-.23**	-.46**	-.48**	1				
7. Dışadönüklük	.18**	.48**	.33**	.58**	.23**	-.16**	1			
8. Deneyime Açıklık	.24**	.25**	.50**	.31**	.28**	-.33**	.53**	1		
9. Yumuşak Başlılık	.30**	.17**	.15**	.22**	.35**	-.30**	.28**	.34**	1	
10. Sorumluluk	.18**	.16**	.17**	.24**	.19**	-.16**	.37**	.41**	.29**	1

** $p<.01$

Tablo 6 incelendiğinde kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasında en yüksek ilişkiler dışadönüklük ile empati ($r=.58$; $p<.01$) arasında, deneyime açıklık ile kendini tanıma-kendini açma ($r=.50$; $p<.01$) arasında, yumuşak başlılık ile ben dilini kullanma arasında ($r=.35$; $p<.01$) arasında olduğu görülmektedir. Diğer yandan kişilik özelliklerinde en yüksek ilişkiler deneyime açıklık ile sorumluluk ($r=.41$; $p<.01$), yumuşak başlılık ($r=.34$; $p<.01$) ve dışadönüklük ($r=.53$; $p<.01$) arasında

görülmektedir. Etkili iletişim becerilerine bakıldığında en yüksek ilişkiler etkin dinleme ile empati ($r=.78$; $p<.01$), kendini tanıma-kendini açma ($r=.49$; $p<.01$) ve egoyu geliştirici dil ($r=.76$; $p<.01$) arasında; ben dilini kullanma ile egoyu geliştirici dil ($r=.60$; $p<.01$) arasında olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin Etkili İletişim Becerilerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin kişilik özelliklerinin etkili iletişim becerilerini yordama düzeyine ilişkin yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin Etkili İletişim Becerilerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	SE	β	t	p
Sabit	2.49	.33		7.47	.00
Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm	-.11	.03	-.18	-3.82	.00
Dışadönüklük	.14	.03	.17	2.27	.00
Deneyime Açıklık	.12	.04	.15	2.66	.00
Yumuşak Başlılık	.09	.04	.12	2.37	.01
Sorumluluk	.05	.03	.07	1.46	.14

$R=.62$ $R^2=.48$

$F=17.55$ $p<.00$

Tablo 7 incelendiğinde duygusal dengesizlik/nevrotizm $-.18$, dışadönüklük $.17$, deneyime açıklık $.15$, yumuşak başlılık $.12$ ve sorumluluk değişkenleri $.07$ oranında etkili iletişim becerileri ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.62$; $R^2=.48$; $p<.00$). Bahsedilen bu beş değişken birlikte etkili iletişim becerileri toplam varyansının %48’ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin öğretmenlerin etkili iletişim becerileri üzerindeki önem sıralaması: duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk şeklinde olmuştur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t -testi sonuçları incelendiğinde duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık değişkenlerinin öğretmenlerin etkili iletişim becerilerinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu görülmektedir. Sorumluluk değişkeninin ise öğretmenlerin etkili iletişim becerileri üzerinde yordayıcı rolünün olmadığı görülmüştür.

Tartışma

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada öğretmenlerin kişilik özelliklerinde duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, sorumluluk düzeylerinin cinsiyet bakımından farklılaşmadığı; buna karşın deneyime açıklık ve yumuşak başlılık düzeylerinin cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek öğretmenlerin deneyime açıklık ve yumuşak başlılık düzeylerinin ortalaması, kadın öğretmenlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Deneyime açıklık, sanata ilgili, hayal gücü kuvvetli, yeni ilişkilere açık ve meraklı gibi kişilik özelliklerini; yumuşak başlılık, affedici, yardımsever, işbirlikçi ve alçakgönüllü gibi kişilik özelliklerini ifade etmektedir. Erkek öğretmenlerin deneyime açıklık düzeyinin daha yüksek olması, kadınların aile ve toplumsal rollerinin çok yönlü olması sebebiyle risk faktörünü daha az kullanmaları ile açıklanabilir. Diğer yandan erkek öğretmenlerin yumuşak başlılık düzeyinin daha yüksek olması, kadınların hem aile hem okul içindeki rollerinde, düşünce ve enerjisinin odak noktasında çocukların yer alması ve bu durumun zamanla onların yumuşak başlılık düzeyini azaltması olarak gösterilebilir. Demir, Demir ve Bolat (2017) tarafından yapılan çalışmada kişilik özelliklerinin alt boyutlarının cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Demir, Demir ve Bolat (2017) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bu durum örneklemin sadece sınıf öğretmenlerinden oluşması, diğer branşlardan öğretmenlerin örneklem grubunda yer almamasıyla açıklanabilir. Etkili iletişim becerilerine bakıldığında egoyu geliştirici dil, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dilini kullanma düzeylerinin cinsiyet bakımından farklılaşmadığı; buna karşın etkin dinleme düzeyinin cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kadın öğretmenlerin etkin dinleme düzeylerinin ortalaması, erkek öğretmenlerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Etkin dinleme, iletişim kurarken göz teması kurmayı, karşıdakini anladığını gösteren

iletiler vermeyi, karşısındaki beden diline ve yüz ifadesine dikkat etmeyi, söylenenlerin arkasındaki duyguları anlamayı ifade etmektedir. Kadın öğretmenlerin bu konuda daha yüksek ortalamaya sahip olması, kadınların durumları daha detaylı analiz etme özelliği, görünenin arkasındaki öğrenme merakının daha fazla olması ile açıklanabilir.

Bu çalışma sonuçlarına göre öğretmenlerin kişilik özelliklerinde duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin; etkili iletişim becerilerinde egoyu geliştirici dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dilini kullanma düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu durum akademik kariyerin hem kişilik üzerinde hem de iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Eğitimin toplumsal, siyasi, ekonomik, felsefi ve bireysel işlevleri mevcuttur. Son yıllarda uygulanan eğitim politikaları eğitimin ekonomik yönüne ağırlık vermiş ve piyasanın istediği insan gücünü yetiştirmeye yönelik yaklaşımlar ağırlık kazanmaya başlamıştır (Tabak-Selçuk, 2005). Bireylerin de eğitimden beklentileri bu yönde değişim göstermiştir. Dolayısıyla kişilik ve etkili iletişim becerileri düzeylerinin bu nedenle eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Bu çalışmada öğretmenlerin kişilik özelliklerinde duygusal dengesizlik/nevrotizm, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı; öte yandan dışadönüklük düzeyinin yaş bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Dışadönüklük düzeyinde bu farkın 26-30 ile 46-50 yaş aralığında olduğu ve 26-30 yaş grubunun ortalamasının 46-50 yaş grubunun ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Dışadönüklük, sosyal, atak, canlı, delidolu, neşeli gibi kişilik özelliklerini ifade etmektedir. 26-30 yaş grubunun ortalamasının 46-50 yaş grubunun ortalamasından daha yüksek olmasının nedeni olarak öğretmenlik mesleğine yeni adım atmış olmalarından dolayı mesleği icra etme isteklerinin yoğun olması gösterilebilir. Etkili iletişim becerilerine bakıldığında egoyu geliştirici dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dilini kullanma düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu araştırmanın bulgularıyla tutarlı olarak, Sezgin (2019) tarafından yapılan çalışmada da etkili iletişim becerileri düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Bu çalışmada öğretmenlerin kişilik özelliklerinde duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin kıdem değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Demir, Demir ve Bolat (2017) tarafından yapılan çalışmada da kişilik özelliklerinin alt boyutlarının kıdem bakımından farklılaşmadığı görülmüştür. Demir, Demir ve Bolat (2017) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile bu çalışmanın sonuçları tutarlılık göstermektedir. Etkili iletişim becerilerine bakıldığında etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma ve ben dilini kullanma düzeylerinin kıdem değişkenine göre farklılaşmadığı; öte yandan egoyu geliştirici dil ve empati düzeylerinin kıdem bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Egoyu geliştirici dil ve empati düzeylerinde bu farkın 1-5 yıl ve 21-25 yıl arasında olduğu hem egoyu geliştirici dil hem empati düzeyinde 21-25 yılın ortalamasının 1-5 yılın ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Egoyu geliştirici dil, insanlarla kurulan iletişimde olumlu ifadelerin vurgulanmasını, kişiyi incitmeyen konuşma stiline tercih edilmesini; empati, insanların karşısındaki duygu, düşünce ve bakış açılarını yargılamadan doğru bir şekilde anlayabilmesini ifade etmektedir. 21-25 yılın hem egoyu geliştirici dil hem de empati düzeyinde yüksek ortalamaya sahip olması meslekte geçirdikleri yıllar dikkate alındığında öğretmenlerin öğrenci tiplerini yeterince tanımış olmaları ve sağlıklı iletişim kurmanın yollarını tecrübe etmiş olmaları ile açıklanabilir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasında en yüksek ilişkilerin dışadönüklük ile empati, deneyime açıklık ile kendini tanıma-kendini açma ve yumuşak başlılık ile ben dilini kullanma düzeyleri arasında olduğu görülmüştür. Bu durum öğretmenlerin sosyal, atak, canlı, delidolu ve neşeli olma özellikleri arttıkça, karşısındaki duygu, düşünce ve bakış açılarını yargılamadan doğru bir şekilde anlayabilme düzeylerinin de arttığını; sanata ilgili, hayal gücü kuvvetli, yeni ilişkilere açık ve meraklı olma özellikleri arttıkça kendi duygu ve düşüncelerini iyi analiz edebilme ve rahatlıkla ifade edebilme düzeylerinin de arttığını; affedici, yardımsever, işbirlikçi ve alçakgönüllü özellikleri arttıkça iletişim kurarken karşısındaki suçlayıcı bir dille uyarıma, hissedilen duyguları yansıtabilme ve karşısındaki bireyin kişiliğine saygı duyma düzeylerinin de arttığını göstermektedir. Levent (2011) tarafından yapılan bir çalışmada kişilik özelliklerinin alt boyutlarından başatlık, şefkat gösterme, duyguları anlama, öz güven, kişisel uyum ve kişisel doyum özellikleri arttıkça iletişim becerilerinin alt boyutlarından empati, saydamlık, eşitlik, etkililik ve yeterlilik düzeylerinin de arttığı

sonucuna ulaşılmıştır. Doğan (2019) tarafından yapılan bir başka çalışmada iyimserlik ve kötümserlik kişilik özellikleri arttıkça iletişim becerileri düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Tokmak, Turgut ve Öktem'in (2012) yaptığı çalışmada ise kişilik özelliklerinin alt boyutlarından ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme kaygısı ve kişisel başarı özellikleri arttıkça iletişim becerileri düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarla birlikte bu çalışma kişilik özellikleriyle iletişim becerileri arasında olumlu bir ilişkinin varlığını kanıtlar niteliktedir.

Bu araştırmada ayrıca duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık değişkenlerinin öğretmenlerin etkili iletişim becerilerinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre öğretmenlerin sınırlı, sabırsız, tedirgin, tutarsız ve kötümser olma gibi duygusal dengesizlik düzeylerinin düşük olması; canlı, neşeli, öne çıkan, baskın, etkili ve coşkulu olma gibi dışadönüklük düzeylerinin yüksek olması; geniş görüşlü, yenilikçi ve liberal olma gibi deneyime açıklık düzeylerinin yüksek olması; uysal, merhametli, fedakâr ve alçakgönüllü olma gibi yumuşak başlılık düzeylerinin yüksek olması etkili iletişim becerileri geliştirmelerini desteklediğini göstermektedir. Bu nedenle duygusal dengesizlik düzeyi düşük, dışadönük, deneyime açık ve yumuşak başlı olan öğretmenlerin daha kolay etkili iletişim kurabilecekleri söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın sonuçlarına göre cinsiyet faktörü ile deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve etkin dinleme değişkenleri arasında; yaş faktörü ile dışadönüklük değişkeni arasında, kıdem faktörü ile egoyu geliştirici dil ve empati değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ilişkilerin dışadönüklük ile empati; deneyime açıklık ile kendini tanıma-kendini açma arasında olduğu görülmüştür. Duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık değişkenleri, öğretmenlerin etkili iletişim becerilerinin anlamlı birer yordayıcısıdır.

Duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık değişkenlerinin öğretmenlerin etkili iletişim becerilerinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu sonucundan hareketle öğretmenlerin;

- Olumlu kişilik özelliklerinin ortaya çıkacağı bir okul ikliminin özellikle yöneticiler tarafından oluşturulması,
- Olumlu kişilik özellikleri geliştirmeye yönelik farkındalık eğitimlerinin verilmesi,
- Dışadönüklük özelliklerinin desteklenmesi amacıyla okul dışı piknik, yemek, sinema gibi faaliyetlerle öğretmenlerin kaynaştırılması,
- Deneyime açıklık özelliklerinin geliştirilmesi için öğretmenin kendi alanıyla ilgili gelişim fırsatlarının desteklenmesi, okullarda yenilikçi önerilerin dikkate alınarak hoşgörülle karşılandığı ortamlar oluşturulması, diğer branş öğretmenleriyle disiplinler arası çalışmalar yapılmasının teşvik edilmesi,
- Yumuşak başlılık özelliklerinin geliştirilmesi için okul dışı sevgi evlerinde gönüllü annelik uygulamaları, yaşlı bakım evlerine düzenli ziyaretlerinin düzenlenmesi gibi koruma altındaki bireylere yönelik sosyal etkinliklerin organize edilmesi,

Yapılacak ardıl çalışmalarda öğretmenlerin dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık özelliklerinin iletişim süreçlerini ne şekilde etkilediğine yönelik nitel çalışmaların yapılması önerilebilir. Bu sayede daha derinlemesine ve detaylı veriler elde edilebilir.

Kaynakça

- Atmaca, T. (2020). Öğretmenlerin kişilik tipleri ile mesleğe yabancılaşma arasındaki ilişki. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), s.491-506.
- Bacanlı, H., İlhan, T., & Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), s.261-279.
- Buluş, M., Atan, A., & Erten-Sarıkaya, H. (2017). Etkili iletişim becerileri: Bir kavramsal çerçeve önerisi ve ölçek geliştirme çalışması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(2), s.575-590.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs.

- Costa, P.T.Jr. & McCrae, R.R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory. *Journal Of Personality Assessment*, 64(1), s.21-50.
- Cüceloğlu, D. (2019). *İnsan ve davranışı* (37. baskı). İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D. (2020). *İletişim donanımları* (60. baskı). İstanbul: Remzi.
- Çalışkan, N., Karadağ, E. & Çalışkan, F. (2006). *Eğitim, iletişim ve öğretmenin beden dili*. Ankara: Kök.
- Çıngı, H. (2009). *Örnekleme kuramı* (3. Baskı). Ankara: Bizim Büro.
- Demir, G.C., Demir, E., & Bolat, Y. (2017). Sınıf öğretmenlerinin motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (37), s.73-87.
- Doğan, G. (2019). Öğrencilerin iyimserlik ve kötümserlik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine olan etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Eren, E. (2017). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi* (16. baskı). İstanbul: Beta.
- Erkal, B. (2004). Kişilik psikolojisi ve kişilik kuramları. Özkalp, E. (Ed.), *Davranış bilimine giriş* içinde, (s.239-259). Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi.
- Eroğlu, F. (1995). *Davranış bilimleri* (2. baskı). İstanbul: Beta.
- Ertürk, S. (2016). *Eğitimde program geliştirme* (2.baskı). İstanbul: Edge.
- Gökçe, O. (2003). *İletişim bilimine giriş*. Ankara: Turan.
- Hazar, M.Ç. (2006). Kişilik ve iletişim tipleri. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), s.125-140.
- Işık, M. (2018). *İletişim bilimine giriş* (2. baskı). Konya: Eğitim.
- İhtiyaroğlu, N. (2018). Analysis of the predictive role of teachers' effective communication skills and motivation levels on classroom management profiles. *Journal of Education and e- Learning Research*, 6 (1), s.17-25.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (35. baskı). İstanbul: Nobel.
- Koçyiğit, M. (2018). *Etkili iletişim ve duygusal zekâ* (3. baskı). Konya: Eğitim.
- Köknel, Ö. (1985). *Kaygıdan mutluluğa kişilik* (6. baskı). İstanbul: Altın.
- Levent, B. (2011). Sınıf öğretmenlerinin kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Morgan, G.A., Leech, N.L., Gloeckner, G.W., & Barrett, K.C. (2011). *IBM SPSS for introductory Statistics* (Fourth edition). U.K:Taylor & Francis Group.
- Robbins, S.P., & Judge, T.A. (2012). *Örgütsel davranış*. (Çev. İ. Erdem). (14. baskı). İstanbul: Nobel.
- Sezgin, S. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iş birlikli öğrenmeye yönelik tutumları ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- Tabak, R.S. (2005). Sağlık hizmetlerinde sürekli eğitim ve sürekli mesleki gelişim. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 62(1), s.59-66.
- TDK. (2020). *Sözlük*. Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tokmak, İ., Turgut, H., & Öktem, Ş. (2012). Turizm ve otelcilik öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi. *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1).
- Topçu, N. (2017). *Türkiye'nin maarif davası*. İstanbul: Dergâh.
- Tutar, H., Yılmaz, M.K., & Eroğlu, Ö. (2014). *Genel ve teknik iletişim* (6. baskı). Ankara: Seçkin.
- Usluata, A. (1996). *İletişim*. İstanbul: İletişim.
- Yalçın, İ. (2019). Kişilik kuramları (4.baskı). Gençtanırım-Kurt, D. ve Çetinkaya-Yıldız, E. (Ed.), *Kişilik kuramları* içinde, (s.34-59). Ankara: Pegem.
- Zel, U. (2011). *Kişilik ve liderlik* (3. baskı). Ankara: Nobel.
- Zıllıoğlu, M. (2018). *İletişim nedir?* (6. baskı). İzmir: Cem.

Extended Abstract

Introduction

There are many factors such as the quality of teacher, physical competence of the school, educational programs, and individual differences of students and the teachers, which affect the goal of achieving

high-level attainment in the education process In addition to individual differences of students, it is thought that taking the personality traits of teachers into account, one of the main building blocks of education and training process, in the same environment, is important in the process of creating desired behavior change in students. Reflection of the teacher's personality on the classroom environment takes place through interaction and communication. At this point, revealing the relationship of personality traits with communication skills is considered very important in terms of making teachers more effective in the classroom environment and creating a high-level attainment in learning with the effect of this positive contribution. This study aims to examine predictive role of teachers' personality traits on effective communication skills.

Method

In this study, which examines the relationship between teachers' personality traits and effective communication skills, the relational screening model was used. The sample consists of 399 teachers working in public secondary schools in 5 districts of Ankara in the 2018-2019 academic year. The research data were collected with the Adjective Based Personality Test developed by Bacanlı, İlhan and Aslan (2009) and the Effective Communication Skills Scale developed by Atan and Erten-Sarıkaya (2017). The data were tested using the parametric t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), correlation and regression analysis.

Findings

According to the t-test results, teachers' levels of openness to experience, mildness and active listening show a significant difference in terms of gender. The level of openness to experience and mildness of male teachers is higher than that of female teachers; active listening of female teachers was higher than that of male teachers. According to the ANOVA results, the extraversion level of the teachers shows a significant difference in terms of age. According to the ANOVA results, teachers' ego-enhancing language and empathy levels show a significant difference in terms of seniority. According to the results of the correlation analysis, it is seen that the highest relationships between personality traits and effective communication skills are between extraversion and empathy, openness to experience and self-disclosure, and mildness and using self-language. According to the results of the regression analysis the variables of emotional instability, extraversion, openness to experience, and mildness are significant predictors of teachers' effective communication skills.

Discussion

The higher level of openness to experience of male teachers according to the gender variable can be explained by the fact that women use the risk factor less because of their versatile family and social roles. The high average level of active listening of female teachers can be explained by the ability of women to analyse the situations in more detail and their curiosity to learn what is behind the visible. The reason for the fact that the average of the 26-30 age group is higher than the average of the 46-50 age group at the level of extroversion according to age can be shown to be that they have a high desire to practice the profession because they have just stepped into the teaching profession. According to the variable of seniority, the fact that 21-25 years have a high average level of both ego-enhancing language and empathy can be explained by the fact that the teachers know the types of students adequately and have experienced the ways of establishing healthy communication, considering the years they have spent in the profession. The relationships between personality traits and effective communication skills show that as the social, aggressive, lively, delirious and cheerful characteristics of teachers increase, their level of understanding the feelings, thoughts and perspectives of the other person increases; as the teachers' imagination, openness and curiosity increases, their level of being able to analyze their feelings and thoughts well and to express them easily increases. Together with other studies (Doğan, 2019; Levent, 2011; Tokmak, Turgut ve Öktem, 2012) this study proves the existence of a positive relationship between personality traits and communication skills.

*Bu makaleye yazarlar, Yasemin Ünsal %50 Neslin İhtiyaroğlu: %50 oranlarında katkıda bulunmuştur.

**Bu araştırma için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 09.06.2020 tarihinde gerçekleştirilen 03 numaralı oturumda etik kurul izni alınmıştır.